

KORKEIMMALLE HALLINTO-OIKEUDELLE

ASIA:

Valitus Maaseutuelinkeinojen valituslautakunnan 4.8.2011 tekemästä päätöksestä Drno 83/4/2011 koskien Suomen riistakeskuksen 29.3.2011 myöntämää poikkeuslupaa 2011/00061

VALITTAJA:

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys — Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringa ry (rek.nro 116.353). Yhdistyksen tarkoituksena on edistää ja kehittää lintuharrastusta sekä lintujen- ja luonnonsuojelua sekä toimia alueensa lintuharrastajien ja tutkijoiden yhdyssiteenä. Yhdistyksen toiminta-alue on Helsinki ja sen ympäristö (Uusimaa).

PROSESSIOSOITE:

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys Tringa ry
Aili Jukarainen
Annankatu 29 A 16
00100 Helsinki
suojelusihteeri@tringa.fi
GSM 050-3803283

TIEDOKSIANTO:

Maaseutuelinkeinojen valituslautakunnan valituksenalainen päätös, drno 83/4/2011, annettu tiedoksisaantitodistuksella 25.8.2011 (Liite 4. Saantitodistuskirjeen kuori)

MUUTOKSENHAUN LAAJUUS:

Koko päätös.

LAUSUNNON PYYTÄMINEN:

Valittaja pyytää Korkeinta hallinto-oikeutta pyytämään asiantuntijalausuntoa Suomen ympäristökeskukselta valituksenalaisessa luvassa myönnettyyn poikkeuslupa-aikaan lintukosteikolla tapahtuvan ampumisen häirintävaikutuksista lintukosteikolla levähtävään ja pesivään linnustoon sekä siitä, kuinka pitkä varoetäisyys suojelualueeseen tulisi olla, jotta kevätaikainen ampuminen ei häiritsisi linnustoa.

VAATIMUKSET:

Valittaja vaatii Korkeinta hallinto-oikeutta kumoamaan Maaseutuelinkeinojen valituslautakunnan 4.8.2011 tekemän päätöksen 83/4/2011 ja Suomen riistakeskuksen 29.3.2011 myöntämän poikkeuslupapäätöksen 2011/00061

PERUSTELUT:

Valituksenalainen lupa ovat lainvastainen ja se on pantu täytäntöön muutoksenhausta huolimatta.

Yleistä

Valitus koskee Suomen riistakeskuksen myöntämää metsästyslain 41 b §:n mukaista poikkeuslupaa variksen ja harakan rauhoituksesta. Mainittu lupa on myönnetty metsästys 41 b § 1momentin kohdan 4 perusteella eli muun elämistön suojelemiseksi.

Valituksenalainen poikkeuslupa on myönnetty Vanjärven Erämiehet ry:lle Vihdin Vanjärvelle (ks. alue tarkemmin liita 2. poikkeuslupahakemuksen liitekartta) koskien 150 varista ajalla 29.3.2011 – 30.4.2011 ja 50 harakkaa ajalla 1.4.2011 – 30.4.2011.

Mainitun luvan mukaiset alueet, jossa variksia on luvan perusteella mahdollista ampua sijoittuvat osittain Vihdin Vanjärvi ja Laukkamäki nimiselle Natura SPA-alueelle (Liite 5. Tiivistelmä Vanjärven – Laukkamäen Natura SPA-alueen Natura-tietolomakkeen tiedoista +kartta alueesta) ja sen välittömään läheisyyteen (Liite 2. Vanjärven Erämiehet ry:n lupahakemuksen karttaliite).

Virallisen Natura-tietolomakkeen tiivistelmä (Liite 5.) luonnehtii Vanjärveä seuraavasti:

“Vanjärvi

Vanjärvi on valtakunnallisesti, jopa kansainvälisesti arvokas lintujärvi, jonka lintulajimäärä suhteessa pinta-alaan on huomattavan korkea. Pesimälinnusto koostui vuonna 1995 37 lajista, ja parimääräarvio oli runsaat 400 paria. Pesimälinnustoon kuuluu parhaiden lintuvesiemme lajeja kuten pikku-uikku, mustakurkku-uikku, harmaasorsa, jouhisorsa, heinätavi, harmaahaikara ja luhtahuitti. Järvellä pesii naurulokkiyhdykskunta, jonka koko vaihtelee 30-150 pariin. Järvellä on tavattu useana vuonna harvinaisia lajeja, jotka lienevät kotiutumassa pesimälinnustoon (esim. laulujoutsen ja mustatiira).

Järvi on erittäin merkittävä myös lintujen kevätmuuton aikaisena levähdyspaikkana. Se sijaitsee Hankoniemeltä Pohjanpitäjänlahden kautta sisämaahan suuntautuvan vesi- ja kahlaajalintujen muuttoreitin varrella. Huhtikuun alussa järven rannat avautuvat jäädä yleensä muita järviä aiemmin. Parhaina päivinä järvellä voi lepäillä yli tuhat puolisukeltajasorsaa ja yli sata joutsenta. Liroja voi olla jopa 700 ja suokukkoja 400 päivässä.”

Vanjärven linnustonsuojelualue on 129,9 hehtaarin suuruinen (Vuorinen 2009, liite 6). Vanjärven – Laukkamäen Natura 2000-alue (FI0100103), joka käsittää Vanjärven lisäksi Laukkamäen kallio ja lehtoalueen on kooltaan 152 hehtaaria.

Vanjärvi kuuluu myös Suomen tärkeät lintualueet (FINIBA) verkostoon laulujoutsenen ja liron kevätlevähdysalueena sekä laulujoutsenen syyslevähdysalueena (Leivo ym. 2002, Vanjärven FINIBA-tiedot liite 10.). Vanjärvi kuuluu myös Uudenmaan maakunnallisesti tärkeisiin lintualueisiin. Vanjärvi on maakunnallisesti merkittävä jopa 13 vesi- ja kosteikkolintulajin kevätmuuton aikaisena levähdysalueena sekä 4:n lajin syysmuutonaikaisena levähdysalueena ja tavin, heinätavin, lapasorsan ja punajalkaviklon pesimäalueena (Ellermaa 2010-2011, Liite 11.).

Lupien täytäntöönpano muutoksenhausta huolimatta

Aluksi valittaja haluaa kiinnittää Korkeimman hallinto-oikeuden huomion siihen, että valituksenalaiset poikkeuslupapäätökset on määrätty täytäntöön pantavaksi muutoksenhausta huolimatta perustelematta asiaa lainkaan. Maaseutuelinkeinojen valituslautakunta ei ottanut valituksenalaisessa päätöksessään kantaa lupien täytäntöönpanoon valittajan vaatimuksesta huolimatta.

Valituksenalaisten poikkeuslupien mahdollistama pyynti ei ole luonteeltaan ennalta arvaamatonta ja sellaista, että siihen liittyvä lupa pitäisi panna täytäntöön siten, ettei luvasta valittavalla ole reaalista mahdollista muutoksenhakuun luvasta ennen sen voimaan tuloa.

Viitaten hallintolainkäyttölain 31 §:ään ja ennakkopäätökseen KHO:2007:74 lupapäätös voitiin aiemminkin määrätä lainvoimaa vailla täytäntöönpantavaksi. Riistahallintolain säätämällä asia on nyt selkeämmin ilmaistu, mutta aikaisempaa oikeustilaa lainmuutos ei ole asiallisesti muuttanut.

Riistahallintolain 31 §:n mukaan yksittäistä lupaa koskeva Suomen riistakeskuksen päätös voidaan panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta. Hallituksen esityksessä riistahallintolaiksi ei ole erityisiä tätä kohtaa koskevia perusteluja. Mainittu riistalain kohta ei tarkoita sitä, että viranomaisella olisi kategorisesti peruste määrätä jokainen päätös välittömästi täytäntöönpantavaksi, vaan päätöksen välittömän toimeenpanon tarve on erikseen perusteltava. Näin ei valituksenalaisten lupien kohdalla ole toimittu.

Päätöksen täytäntöönpano riippuu asian luonteesta. Asia, joka luonteensa vuoksi ei voi odottaa valitusten ratkaisua, on voitava määrätä välittömästi täytäntöönpantavaksi. Näin on siis aiemminkin voinut toimia. Näissä tapauksissa valituksen tutkiminen yleensä jää jälkijättöiseksi ja valittajan oikeus saada juttu tehokkaasti tutkittua ennen täytäntöönpanoa väistyy.

Sellaisen asian osalta, joka luonteensa perusteella ei ole kiireellinen, ei ole näin perustetta menetellä. Valituksenalaisissa luvissa on kyse yleisestä vuosilupatyypillisestä tilanteesta ampua mainittuja varislintuja, eikä asiassa on mitään mikä ei olisi ennalta arvattavaa. Asiassa ei sen luonteen vuoksi ole kysymys kiireellisestä lupatarpeesta, joka tulisi panna välittömästi täytäntöön. Syy, että poikkeuslupaa haetaan niin myöhäisessä vaiheessa, että haettu lupa-aika uhkaa jäädä lyhyeksi, ei ole laillinen peruste määrätä lupaa välittömästi täytäntöönpantavaksi ja siten ohittaa oikeussääntö ja muut oikeusperiaatteet valitusajasta ja tehokkaasta mahdollisuudesta saada asia tutkittavaksi ennen täytäntöönpanoa.

Viranomaistoimintaa velvoittaa suhteellisuusperiaate. Viranomaisen toiminnan tulee olla aina oikeassa suhteessa asian edellyttämiin vaatimuksiin. Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa. Korkein hallinto-oikeus on päätöksessään 30.3.2007, taltionumero 874 määrännyt (liite 7. ote em. päätöksestä), että pääsääntöisesti lupaa ei saa panna täytäntöön ennen valitusajan umpeutumista. Oikeussääntö on edelleen relevantti.

Kategorinen määräys välittömästi täytäntöönpanosta ilman asiallista perustetta siihen rikkoo oikeussääntöä tehokkaasta mahdollisuudesta valittaa ennen päätöksen täytäntöönpanoa, se rikkoo suhteellisuusperiaatetta ja peruslaissa suojattuja oikeuksia.

Luonnonsuojelulain 65§:n tarkoittaman arvioinnin tarve

Valituksenalainen lupa mahdollistaa Vanjärven lintukosteikolla ja sen välittömässä läheisyydessä ampumisen lintujen kevätmuuttoaikaan ja pesimäajan alussa (lupa-aika 29.3.2011 - 30.4.2011). Monissa tutkimuksissa on todettu kosteikkolintujen häiriintyvän metsästyksestä. Tästä huolimatta alueella ampumista koskevasta lupahankkeesta ei ole tehty luonnonsuojelulain vaatimaa Natura-arviointia hankkeen rikkoen siten mainitun lain 65 ja 66 §:ää. Lupapäätöksessä ei ole perusteltu, miksi luvanantaja on katsonut ettei Natura-arviointia tarvita.

Vanjärven hoito- ja käyttösuunnitelmassa ei ole hoitotoimenpiteinä esitetty lupahakemuksen mukaisia varislintujen tappamistoimia. Hoito- ja käyttösuunnitelman liitteenä olevissa rauhoitusmääräyksissä ei nimenomaisesti kielletty eikä sallittu metsästystä (liite 6. Vanjärven hoito- ja käyttösuunnitelma) ja alueella harjoitetaan vesilintujen metsästystä normaalin metsästysajan puitteissa. Valittaja on hakenut muutosta Vanjärven luonnonsuojelun alueen perustamispäätöksestä erillisessä valitusprosessissa, koska valittaja katsoo, etteivät rauhoitusmääräykset turvaa luonnonsuojelun alueen luontoarvoja salliessaan metsästyksen alueella. Valitusasia on parhaillaan vireillä Helsingin hallinto-oikeudessa.

Korkein hallinto-oikeus on käsitellyt päätöksessään mm. metsästystä Natura-alueella, viite KHO:2010:63. Päätöksessä on todettu, että *"Metsästyslain mukainen metsästys ei edellytä hallintopäätöstä, jonka yhteydessä sovellettaisiin luonnonsuojelulain 65 ja 66 §:ssä tarkoitettua arviointimenettelyä. Luonnonsuojelun alueen perustamispäätöksen rauhoitusmääräyksillä on siten kyettävä turvaamaan se, ettei metsästyksellä Natura 2000 -verkostoon sisällytetyllä alueella aiheudu luontodirektiivin 6 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua häiriötä. Mainitunlaisen häiriön kohteina voivat lintujen osalta olla sekä metsästyslain soveltamisalaan kuuluvat riistalinnut ja rauhoittamattomat linnut että luonnonsuojelun soveltamisalaan kuuluvat, viimeksi mainitun lain 38 §:n 1 momentin nojalla rauhoitetut linnut."*

Rauhoittamattomia lintuja koskeva poikkeuslupapäätös edellyttää hallintopäätöstä ja sen yhteydessä sovelletaan luonnonsuojelulain 65 ja 66 §:ä. Metsästys ja rauhoittamattomien lintujen ampuminen Natura-alueella ja sen läheisyydessä pesimäajan alussa vaikuttaa todennäköisesti merkittävästi Vanjärven suojelun alueeseen. Alueella pesimäajan alussa tapahtuvan ampumisen mahdollistavan poikkeuslupan myöntäminen edellyttää luonnonsuojelulain 65 §:n tarkoittaman arvioinnin tekemistä.

Vanjärven tapauksessa poikkeuslupan vaikutukset Natura-alueen luonnonarvoihin, erityisesti linnustoon, tulee arvioida joko yksin tai yhdessä syksyllä tapahtuvan metsästyslain mukaisen metsästyksen kanssa Luonnonsuojelulain 65 §:n tarkoittamalla tavalla. Keväällä tapahtuva, poikkeuslupan mukainen pyynti, ja metsästyslain mukainen metsästys syksyllä voidaan tulkita kahdeksi eri hankkeeksi ja näin ollen Natura-arvioinnissa tulee tarkastella sekä poikkeuslupan mukaisen keväällä tapahtuvan ampumisen että metsästyslain mukaisen metsästyksen vaikutuksia Vanjärven Natura-alueen luonnonarvoihin.

Poikkeuslupapäätöksessä ei ole lainkaan perusteltu, miksi lupaviranomainen katsoo, ettei valituksenalaisen lupapäätöksen osalta ollut tarvetta luonnonsuojelulain 65 §:n tarkoittamaan arviointiin. Maaseutuelinkeinojen valituslautakunnalle antamassaan valitusasiassa antamassaan lausunnossa Suomen riistakeskus katsoo, ettei valituksenalainen lupa 2011/00061 merkittävästi heikennä niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alue on sisällytetty Natura 2000 -verkostoon, eikä arviointia näin ollen olisi tarpeen tehdä. Suomen riistakeskus perustelee asiaa muun ohella sillä, että valituksenalaisen poikkeuslupan nojalla tapahtuva pyynti aiheuttaa normaalia metsästystä vähemmän häiriötä linnustolle sen erilaisen luonteen vuoksi, ja sillä ettei alueella ole kielletty normaalia metsästystä, eikä rauhoittamattomien lintujen tappamista (ks. tarkemmin liite 3. Suomen riistakeskuksen lausunto).

Maaseutuelinkeinojen valituslautakunta lausui Luonnonsuojelulain 65 § tarkoittaman arvioinnin soveltamisesta valituksenalaisessa päätöksessä seuraavaa:

“Valituslautakunta toteaa, ettei valituksenalaisesta päätöksestä ilmene ne perusteet, joiden nojalla Suomen riistakeskus katsoo, ettei arviointimenettely koske käsiteltävänä olevaa tapausta, vaan perustelut on tältä osin esitetty vasta valituksen johdosta annetussa lausunnossa, mikä menettely ei kaikilta osin täytä hallintolain (434/2003) 44 ja 45 §:ssä hallintopäätöksen perusteluille säädettyjä vaatimuksia, sillä lausunnossa esitetyillä perusteluilla ei voida poistaa varsinaiseen päätökseen kirjattujen perusteluiden puutteellisuutta. Valituslautakunta kuitenkin katsoo, kun otetaan huomioon jälkiselvityksenä lausunnossa tältä osin tehty arviointi (vrt. KHO 10.3.2011 taltio 625), perustelujen kattavuus muilta osin ja poikkeusluvan jo päättynyt metsästysjakso, ettei valituksenalaista päätöstä ole syytä palauttaa Suomen riistakeskukselle uudelleen käsiteltäväksi tämän perusteluiden osittaisen puutteellisuuden vuoksi”

Valittaja sitävastoin edelleen katsoo, ettei Suomen riistakeskuksen asiassa valituksen johdosta antama selvitys (Liite 3.) vastaa kysymykseen siitä, miksi on katsottu, ettei valituksenalaisen luvan tapauksessa tarvinnut soveltaa luonnonsuojelulain 65 §:n tarkoittamaa arviointia.

Riistakeskus perustelee mainitussa selvityksessään, että poikkeusluvan mahdollistaman pyynnin aiheuttama häiriö on luonteeltaan erilaista ja vähäisempää, kuin valittajan siteeraamien tutkimusten kaltaisissa tapauksissa (Väänänen 2001: s.4-6, Madsen 1994: s.867, Madsen et. al. 1998: s.252, Madsen 1998b, s.398). Riistakeskuksen antama selvitys toteaa ainoastaan häiriövaikutuksen olevan erilaista ja lievempää kuin siteerattujen tutkimusten tapauksessa, muttei vastaa kysymykseen siitä miksi on katsottu, ettei valituksenalaisen poikkeusluvan mahdollistaman kevätpyyntin aiheuttama häiriö ylitä luonnonsuojelulain 65 §:n tarkoittaman arvioinnin arviointikynnystä. Häiriötä kevätpyyntistä aiheutuu myös Riistakeskuksen antaman selvityksen mukaan, mikä sinänsä riittää jo perusteeksi arvion vaatimiseksi, ja valittaja vaatii edelleen perusteluja, miksi mainittua vaikutusten arviointia ei olisi tarvinnut soveltaa valituksenalaisessa tapauksessa.

Valittaja katsoo, ettei luvan mahdollistaman pyynnin aiheuttama häiriö ole luonteeltaan vähäistä mm. koska poikkeuslupa-alueet ovat Vanjärven kokoon nähden suuria (ks. liitteiden 2. ja 5. kartat) ja koska linnut tutkimusten mukaan häiriintyvät ampuma-aseen äänestä.

Varisten luvanmukaisen ampumisen vaikutukset Vanjärven Natura-alueen linnustoon saattavat olla negatiivisia, sillä on todennäköistä, että Vanjärvellä reviiiriä pitävät varikset joutuvat ensimmäisten joukossa pyynnin kohteeksi ja lupa-ajan päätyttyä luppovariksilla on vapaa pääsy kosteikolle, kun reviiivarikset eivät enää ole puolustamassa aluetta. Myös pesivien harakoiden reviiiripuolustuksella on todennäköisesti merkitystä muiden lintujen pesimämenestykseen. Varisten ja harakoiden ampumisen vaikutus Vanjärven Natura-alueen linnustoon olisi tullut arvioida luonnonsuojelulain 65 §:n tarkoittamalla tavalla myös mainittujen lintujen reviiiripuolustuksen merkityksen näkökulmasta. Variksen ja harakan reviiirikäyttäytymistä selostettu tarkemmin alla.

Pesimäajan alussa tapahtuva ampuminen karkoittaa mitä todennäköisimmin alueelle pesimään asettumassa olevia lintuja sekä alueella kevätkuuttomatkalla levähtäviä lintuja heikentäen niitä arvoja, joiden perusteella Vanjärvi on liitetty Natura 2000-verkoston. Valittaja korostaa tässä yhteydessä Vanjärven huomattavaa merkitystä usean lajin kevätkuuton aikaisena levähdysalueena. Lisäksi alueella tapahtuvan varisten kevätkeuhkautuksen vaikutukset järven linnustoon saattavat olla negatiivisia. Lintudirektiivi velvoittaa suojelemaan linnustoa niin, että erityisesti kiinnitetään huomiota kansainvälisesti merkittävien kosteikkojen suojeluun sekä lintuihin pesimä- ja muuttoaikoina kohdistuvien häiriöiden estämiseen.

Luvan tarkoituksenmukaisuus

Valituksenalainen poikkeuslupa on myönnetty metsästyslain 41 b § 1 momentin kohdan 4 perusteella eli muun elämistön suojelemiseksi. Luvan perusteluissa on todettu, että varikset ja harakat aiheuttavat vakavia vahinkoja lupa-alueen linnustolle ja että näitä haittoja voidaan tehokkaasti ehkäistä keväällä tapahtuvalla pyynnillä. Valittaja katsoo, ettei varisten ja harakoiden poikkeusluvan mahdollistamalla keväisellä pyynnillä saavuteta sitä vaikutusta, jolla lupa on perusteltu ja luvan mukaisen pyynnin vaikutukset muuhun linnustoon ovat jopa haitallisia.

Harakoiden ravinnonkäyttö

Poikkeuslupa on myönnetty harakalle sen vesilintujen pesinnöille aiheuttamien oletettujen vahinkojen vuoksi. Valituksenalaisen luvan perusteluissa katsotaan harakoiden aiheuttamien vahinkojen vesilintujen pesinnälle olevan niin merkittäviä, että mahdollisimman tehokas harakkakannan säätely on välttämätöntä.

Harakka on kaikkiruokainen, mutta suosii eläinravintoa (Liite 8. Pohjolan linnut värikuvin, s. 698). Valittaja on pyytänyt lausuntoa valittajan tiedossa olevista suomalaisista asiantuntijoista parhaiten harakan ravinnonkäyttöön perehtyneeltä FT, biologi, Marjo Pihlajalta. FT Marjo Pihlaja toteaa valittajan valituksenalaisen poikkeusluvan johdosta pyytämässä oheisessa lausunnossa harakoiden ravinnosta seuraavaa:

”Aikuisten ja poikasten ravinto koostuu keväällä pääasiassa matalasta kasvillisuudesta etsitystä selkärangattomista koostuvasta ravinnosta, kuten toukista, kovakuoriaisista ja kotiloista. Talvella ja loppukesästä olen nähnyt myös myyriä saalistettavan. Koko tutkimusaikana en havainnut yhtään kertaa harakoita ryöstämässä muiden lintujen pesiä huolimatta siitä, että seurasin lintuja neljän pesimäkauden ajan lähes aamusta iltaan. 2010 tehdyn ravinnonkäyttö tutkimuksen perusteella vain kahdessa tapauksessa koko seurannan aikana oli saaliina linnunpoikanen (kaupunkiympäristössä, maaseudulla ei yhtään) (Krystofková et al. 2010). Tuolloinkaan ei tiedetä olivatko poikaset ryöstetty pesästä vai olivatko löytyneet maasta (poikaset joutuvat joskus syystä tai toisesta pudotetuksi ulos pesästä).”

Edellä esitettyyn viitaten valittaja katsoo, että luvanantajan käsitys harakan merkityksestä riista-/vesilintujen pesintöjen tuhoajana on epäuskottava, eikä sitä näin ollen voida käyttää poikkeusluvan perusteena. Pesivien harakoiden poisto voi sen sijaan johtaa muiden lintujen huonompaan pesimämenestykseen, koska harakat eivät ole puolustamassa pesänsä lähiympäristöä pedoilta. Harakan oman pesäpuolustuksen ansiosta muiden lähistöllä pesivien lintujen pesintä onnistuu siis paremmin.

Kosteikolla reviiriään pitävien varisten merkitys

Varikset ovat reviirilintuja (Liite 8, Pohjolan linnut värikuvin, s. 679) ja reviiriä pitävät varikset pitävät joutilaiden varisten parvet nk. luppovarikset tehokkaasti poissa reviiriltään. Valituksenalaisen poikkeusluvan mahdollistamassa kevätpyynnissä mitä todennäköisimmin ensimmäisten joukossa ammutaan kosteikolla reviiriä pitävä varispari, joka muutoin pitäisi luppovarikset kesän ajan poissa alueelta. Reviirivaristen tappamisen jälkeen luppovarikset pääsevät kosteikolle ruokailemaan reviirivaristen estämättä. Reviirilintujen tappamisen seurauksena varisten aiheuttama pesäsaalistus on suurempaa kuin se olisi luonnollisesti. Kiertelevien luppovaristen osuus varispopulaatiosta on lisäksi suuri (Liite 8, Pohjolan linnut värikuvin, s. 679), minkä vuoksi uusia luppovariksia saapuu nopeasti ammuttujen tilalle, eikä poikkeusluvan mukaisella pyynnillä todennäköisesti pystytä juurikaan vähentämään varisten kokonaismäärää alueella.

Kotoista varistamme (*Corvus corone*) vastaavan amerikkalaisen varislajin (*Corvus brachyrhynchs*) saalistuksen vaikutusta on tutkittu sorsien pesimämenestykseen. Tutkimuksessa poistettiin kaksi varisparia reviireiltään, mutta tästä huolimatta mainittujen alueiden sorsien pesimämenestys ei parantunut verrattuna kahden verrokkialueen sorsiin (Clark ym. 1995).

Variksiin kohdistuvan valituksenalaisen poikkeuslupan mahdollistavan kevätpyyntin vaikutukset kosteikon linnuston pesimämenestykseen eivät näin ollen ole toivotunlaisia vaan vaikuttavat päinvastoin kuin luvan hakija väittää eli negatiivisesti Vanjärven linnuston pesimämenestykseen.

Häirintä

Tutkimukset ovat osoittaneet, että metsästys eli käytännössä ampumisen aiheuttama häirintä karkoittaa lintuja alueelta, jolla metsästystä harjoitetaan. Sisäsuomalaisilla lintujärvillä tehdyssä tutkimuksessa on todettu tutkimusjärvien sorsalintujen määrän romahtavan 9%:iin ja eräiden vertailujärvien 23%:iin metsästyksen alkaessa (Väänänen 2001, s.5-6). Metsästys häiritsee sorsalintuja pakottamalla ne pakenemaan. Tämä lisää lintujen energiankulutusta ja saattaa heikentää niiden kuntoa (Madsen 1994, s.867, Madsen et. al. 1998, s.252, Väänänen 2001, s.4) sekä vähentää lintujen ruokailuun käyttämää aikaa (Madsen 1998a). Tanskassa on todettu puolisukeltajasorsien määrien nousseen metsästykseltä rauhoitetuilla alueilla 4-50 -kertaisiksi ja hanhien määrän 6-8 – kertaisiksi rauhoituksen toteutuksen jälkeen ja lintujen viipymän pidentyneen (Madsen 1998b, s.398).

Edellä mainitut tutkimukset on tehty syksyllä, mutta ne ovat relevantteja myös keväällä. On todennäköistä, että keväiset vaikutukset ovat vähintään yhtä voimakkaita. Kevätaikaisen ampumisen vuoksi useat parit jättävät todennäköisesti pesimättä kokonaan tai siirtyvät muille alueille pesimään, koska linnut toteavat alueen turvattomaksi eli pesinnälle sopimattomiksi. Kevätaikaisen ampumisen vaikutukset pesimälinnustolle ovat todennäköisesti hyvin haitalliset ja laskevat kokonaispesimälinnuston määrää. Lisäksi alueella levähtävät ja ruokailevat läpimuuttavat linnut, joilla ei ole reviirilintujen tavoin sidettä itse alueeseen, ovat todennäköisesti vielä pesimälintuja herkempiä ampumiselle ja levähtävät häirinnän vuoksi alueella lyhyemmän ajan. Tutkimusten mukaan ruokailupaikoilla tapahtuva häiriö voi johtaa lintujen huonomman kunnon kautta pesinnästä luopumiseen (Drentem et al 2005). Lintupopulaation ja suojelualueverkoston näkökulmasta tarkasteltuna kevätaikaisesta ampumisesta koitua haitta onkin todennäköisesti suurempi, mitä yhdellä kohteella pystytään toteamaan.

Alueella tapahtuva ampuminen häiritsee mitä todennäköisimmin sorsalintujen lisäksi myös muita järvellä tavattavia lintuja mukaan lukien Natura-alueen perusteena mainitut lintudirektiivin I liitteen lajit sekä säännölliset muuttolintulajit ja rikkoo näin keskeistä lintudirektiivin periaatetta pesimis- ja lisääntymisrauhan turvaamisesta linnustolle. Sorsalintujen kohdalla häiriövaikutus on varmimmin todettavissa häiriötä välittömästi seuraavan pakenemisreaktion havaittavuuden vuoksi.

Luvanhakijan arvio linnustolle aiheutuvien vahinkojen suuruudesta

Valittaja kiistää Vanjärven Erämiehet ry:n (luvanhakija) arvion Vanjärven linnustolle aiheutuvien vahinkojen suuruudesta perusteettomana. Luvanhakija on lupahakemuksessa (poikkeuslupahakemus, valituksen liitteessä 2.) esittänyt rauhoittamattomien lintujen aiheuttavan Vanjärvellä pesiville riista- ja rauhoitetuille linnuille karkeasti arvioiden 10 000 – 20 000 euron tappiot. Lintujen arvot perustuvat mainitussa arvioissa riistalintujen osalta Maa- ja metsätalousministeriön asetukseen elävän riistaelimen ohjeellisista arvoista sekä rauhoitettujen lintujen osalta Ympäristöministeriön asetukseen rauhoitettujen eläinten ja kasvien ohjeellisista arvoista. Hakemuksessa mainitut lintujen euromääräiset arvot ovat asetuksenmukaisia, eikä valittaja kiistä niitä. Sen sijaan hakijan arvio siitä, että rauhoittamattomien lintujen saaliiksi joutuu jokaisen alueella hakijan mukaan pesivän lajin munista tai poikasista 1 – 2 on perusteetonta ja asiantuntematonta spekulatiota, mitä ei voida käyttää lupaharkinnan perusteena. Valittaja kyseenalaistaa täysin esitetyn arvion. Valittaja esittää lisäksi, että hakijan varislintupyyntillä

koosteikolla ja sen läheisyydessä toteuttama häiriö aiheuttaa vähintään hakijan esittämää laskennallista tappiota vastaavan tappion pesintöjen epäonnistumisten, lintuparien alueelta poistumisen ja lisääntyvän varisten pesäpredaation kautta.

Lupaehtojen yksilöimättömyys

Riistakeskus toteaa Maaseutuelinkeinojen valituslautakunnalle antamassaan selvityksessä (Liite 3.) , että valituksenalaisen poikkeusluvan kaltaisessa pyyntitilanteessa pyytäjät pyrkivät olemaan mahdollisimman huomaamattomia ja pyynti toteutetaan niin, että siitä on mahdollisimman vähän häiriötä. Tämä on Riistakeskuksen lausunnon mukaan tuotu ilmi myös poikkeuslupahakemuksen perusteluissa. Itse valituksenalaisen poikkeusluvan lupaehdot (ks. tarkemmin lupapäätös, liite 2.) eivät kuitenkaan edellytä pyynnin toteuttamista mahdollisimman huomaamattomasti, vaan teoriassa valituksenalainen lupa mahdollistaa varisten ja harakoiden ampumisen vapaasti karttaan valituksenalaisen luvan lupahakemuksen liitteenä olevan karttaan merkityillä alueilla mm. välittömästi Vanjärven Natura-alueen vieressä.

Valittaja on tietoinen siitä, että luvan hakijat ovat perustelleet rauhoittamattomien lintujen kevätpyyntiä alueen linnuston suojelulla. Itse lupa on kuitenkin se dokumentti, jolla on kyettävä turvaamaan se, ettei luvasta aiheudu häiriötä Natura-alueen linnustolle. Lisäksi valittaja edellä esittämäänsä viitaten toteaa, ettei pyytäjien tekeytyminen huomaamattomaksi estä Natura SPA-alueen reunassa tapahtuvan ampumisen aiheuttamaa häiriötä Vanjärven linnustolle.

KIRJALLINEN TODISTELU:

FT, Biologi Marjo Pihlajan lausunto harakan vaikutuksesta muun linnuston pesimämenestykseen ja rauhoitusaikaan tehdyn metsästyksen vaikutuksesta harakkaan.

Helsingissä syyskuun 26. päivänä 2011
Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys —
Helsingförstraktens Ornitologiska Förening Tringa
ry:n puolesta

Seppo Vuolanto
puheenjohtaja

LIITTEET:

1. Maaseutuelinkeinojen valituslautakunnan päätös Drno 83/4/2011
2. Riistakeskuksen lupapäätös 2011/00061 ja lupaan liittyvä hakemus liitekarttoineen
3. Suomen riistakeskuksen maaseutuelinkeinojen valituslautakunnalle mm. lupaa 2011/00061 koskevassa valitusasiassa 19.4.2011 antama lausunto
4. Maaseutuelinkeinojen valituslautakunnan päätöksen (Drno 83/4/2011) saantitodistuskirjeen kuori

5. Tiivistelmä Vanjärven – Laukkamäen Natura SPA-alueen Natura-tietolomakkeen tiedoista + kartta Natura-alueesta
6. Vuorinen, E. (2009): Vihdin Vanjärven hoito- ja käyttösuunnitelma. Uudenmaan ympäristökeskuksen raportteja 15/2009.
7. Ote Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksestä 30.3.2007, taltionumero 874
8. Otteita kirjasta Pohjolan linnut värikuvien II, sivut 677 – 683 (varis) ja sivut 695 – 699 (harakka)
9. Kopioita tekstissä viitatuista tieteellisistä artikkeleista.
10. Vanjärven FINIBA-alueen tiedot. Ote: Leivo ym: 2002 Suomen tärkeät lintualueet FINIBA. BirdLife Suomen julkaisu nro 4.
11. Vanjärven maakunnallisesti tärkeän lintualueen tiedot. Ote: Ellermaa: 2010-2011. Maakunnallisesti tärkeät lintualueet ja niiden tunnistaminen Uudellamaalla. Tringa 37.-38.:140-173

LÄHTEET:

Clark, R.G., Meger, D.E., Ignatiuk, J.B. (1995): Removing American crows and duck nesting success Canadian Journal of Zoology: (3) 518-522

Drent, R., Tinbergen, J., Bakker, J., Piersma, T. ym. (2005): Seeking Nature's Limits: Ecologists in the field. KNNV Publishers. 320 s.

Ellermaa, M. (2010-2011): Maakunnallisesti tärkeät lintualueet ja niiden tunnistaminen Uudellamaalla. Tringa 37.-38.:140-173

Krystofková, M., Fousová, P. & Exnerová (2011) Nestling diet of the Common Magpie (*Pica pica*) in urban and agricultural habitats. Ornis fennica 88:138 – 146.

Leivo, M., Asanti, T., Koskimies, P., Lammi, E., Lampolahti, J., Mikkola-Roos, M., & Virolainen, E. (2002): Suomen tärkeät lintualueet FINIBA. BirdLife Suomen julkaisu nro 4.

Madsen, J. (1994): Impacts of disturbance on migratory waterfowl. Ibis 137: 867-874. 7Madsen, J. (1998a): Experimental refuges for migratory waterfowl in Danish wetlands. I. Baseline assessment of the disturbance effects of recreational activities. Journal of Applied Ecology, 35: 386- 397.

Madsen J. (1998a): Experimental refuges for migratory waterfowl in Danish wetlands. I. Baseline assessment of the disturbance effects of recreational activities. Journal of Applied Ecology, 35: 386-397.

Madsen J. (1998b): Experimental refuges for migratory waterfowl in Danish wetlands. II. Tests of hunting disturbance effects. Journal of Applied Ecology, 35:398-417.

Madsen, J., Phil, P. & P. Clausen (1998): Establishing a reserve network for waterfowl in Denmark: a biological evaluation of needs and consequences. Biological Conservation 85 (1998): 241-255.

Väänänen, V.-M. (2001): Hunting disturbance and the timing of autumn migration in *Anas* species. Wildlife Biology 7:3-9. Osajulkaisu väitöskirjassa: Numerical and Behavioural Responses of Breeding Ducks to Hunting and Different Ecological Factors. Academic Dissertation. University of Helsinki, Department of Applied Biology. Publication nr 4.

